

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาบทบาทของวิद्यุชุมชนกับการส่งเสริมประชาธิปไตยในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิด โดยเนื้อหาหลักในบทนี้แบ่งออกเป็น เนื้อหาหลักประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ทฤษฎีการสื่อสาร
- 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง
- 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน
- 1.4 แนวคิดประชาธิปไตย

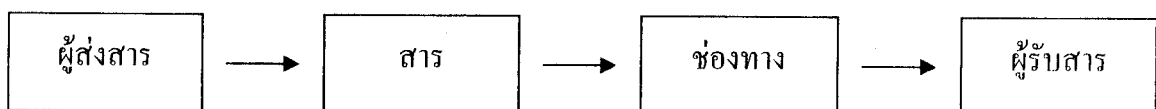
2. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสถานีวิद्यุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ทฤษฎีการสื่อสาร

ทฤษฎีการสื่อสารที่เรียกว่า ตัวแบบ SMCR Model ตามแนวคิดของ เดวิด เบอร์โล (David K.Berlo อ้างในทวิศักดิ์ หงษ์ทอง: 2553) ที่ระบุว่า กระบวนการสื่อสารจะประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Source) ตัวสาร (Message) สื่อหรือช่องทางในการสื่อสาร (Channels) และผู้รับสาร (Receiver) ดังภาพปรากฏต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 การสื่อสาร SMCR ของ เดวิด เบอร์โล (David K.Berlo)

ที่มา : ทวิศักดิ์ หงษ์ทอง (2553: 25)

จากภาพที่ 2.1 ตามแนวคิดของ เดวิด เบอร์โล (David K.Berlo) ผู้ส่งสาร (Source) คือผู้สร้างสารที่มีเจตนาที่จะสื่อสาร ส่วนตัวสาร (Message) คือ การแปลความหมายของความคิดเห็นของผู้ส่งสารให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ เช่น ภาษาหรือการแสดงออก ขณะช่องทาง (Channels) คือ สื่อที่ตัวสารจะถูกส่งผ่าน และผู้รับสารคือบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของทฤษฎี S M C R นี้แล้ว จะพบว่ามีปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของการสื่อสาร ดังนี้

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่งและผู้รับควรจะมี ความชำนาญในการส่งและการรับเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถในการเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ชัดเจน ฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงท่าทำนองลีลาในการพูดเป็นจังหวะน่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้องสละสลวยน่าอ่าน เหล่านี้เป็นต้น ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถในการถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่งโดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้พูดมารู้เรื่องหรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้นได้ เป็นต้น

2. ทักษะคติ (Attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับ มีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคติย่อมเกี่ยวข้องไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูดก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามไปด้วย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้พูดมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้ฟังก็จะฟังแล้วไม่เห็นด้วย และมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดมานั้น

3. ระดับความรู้ (Knowledge levels) ถ้าผู้ส่งสารและผู้รับสารมีระดับความรู้เท่าเทียมกันก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกัน ย่อมจะต้องมีการปรับปรุงความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในเรื่องความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช้คำศัพท์ทางวิชาการ ภาษาต่างประเทศหรือถ้อยคำยาวๆ สำนวนสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อความเข้าใจ ตัวอย่างเช่น การที่หมอรักษาคนไข้แล้วพูดแต่คำศัพท์การแพทย์เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ย่อมทำให้คนไข้ไม่เข้าใจว่าตนเองเป็นโรคอะไรกันแน่ หรือพัฒนาการจากส่วนกลางออกไปพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบทเพื่อให้คำแนะนำทางด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์แก่ชาวบ้าน ถ้าพูดแต่ศัพท์วิชาการโดยไม่อธิบายด้วยถ้อยคำภาษาง่าย ๆ หรือไม่ใช้ภาษาท้องถิ่นก็จะทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิด หรือในกรณีการใช้ภาษามือของผู้พิการทางการได้ยิน ถ้าผู้รับไม่เคยได้เรียนภาษามือมาก่อนทำให้ไม่เข้าใจและไม่สามารถที่จะสื่อสารกันได้เหล่านี้เป็นต้น

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture Systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึง

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ ฯลฯ ดังนั้นในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษา จะต้องมีการศึกษาถึงกฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาด้วย

โดยสรุปแล้ว การสื่อสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการจูงใจหรือมีอิทธิพลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การที่จะบรรลุสิ่งเหล่านี้ได้จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารทั้งสิ้น

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง

คาร์ล คอยท์ซ (Karl W. Deutsch อ้างในรูปนรรต พรหมอินทร์ 2548: 9-12) ได้นำความคิดเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาการสื่อสารและการควบคุมที่เรียกว่า ไซเบอร์เนติกส์ (cybernetics) โดยความคิดของทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานที่ว่าองค์การทางสังคมต่าง ๆ นั้น ต่างมีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร เพื่อที่จะสื่อความหมายและแสดงปฏิกิริยาตอบโต้กัน การปกครองก็จะเป็นกระบวนการในการสื่อสารและควบคุมด้วยอย่างหนึ่ง

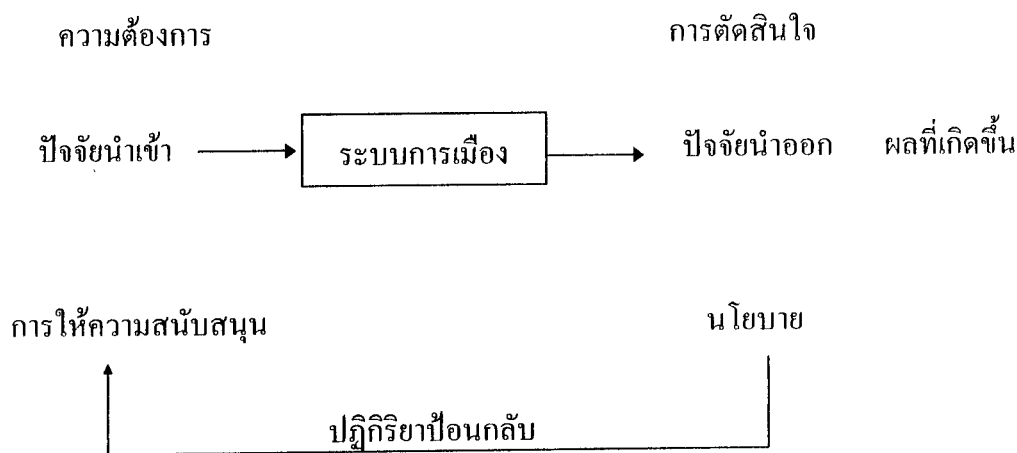
คอยท์ซ ได้ชี้ให้เห็นถึงการสื่อสารและการควบคุมว่า เป็นเรื่องสำคัญของระบบการเมือง เป็นเสมือนเส้นประสาท (the nerves of government) ของระบบการเมือง โดยเขาได้วิเคราะห์ระบบการเมืองด้วยการสื่อสารและการควบคุมโดยได้ชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างของระบบการเมืองนั้นมีลักษณะเป็นโครงข่ายของระบบการสื่อสาร (communication network) โดยระบบโครงข่ายของการสื่อสารจะมีคุณสมบัติพิเศษ 3 ประการ คือ

1. สามารถรับข่าวสารที่หลั่งไหลสู่ระบบให้ผ่านเข้าไปยังหน่วยงาน ที่ตีความและแปลความหมาย
2. มีจุดมุ่งหมายของตัวเองซึ่งจุดมุ่งหมายนี้อาจผันแปรตามอิทธิพลของสภาพแวดล้อม
3. มีหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่เก็บข่าวสาร และมีศูนย์กลางในการตัดสินใจ โดยการนำเอาข่าวสารที่ระบบได้ตีความแล้วมาประมวลเป็นข้อมูล สำหรับการตัดสินใจที่มีเหตุผล ตรงกับข่าวสารที่ไหลเข้าสู่ระบบ

คอยท์ซ ได้อธิบายกระบวนการสื่อสารทางการเมืองว่า เป็นเรื่องของการแสดงออกซึ่งความเรียกร้องต้องการของประชาชน การตอบสนองของรัฐ อันนำไปสู่การตัดสินใจตกลง อันเป็นผลจากการสื่อสารทางการเมืองในสังคมนั้น ระบบการเมืองจะสามารถดำรงอยู่และมีบูรณภาพได้ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะ “ตอบสนอง” ต่อการเรียกร้องต้องการทางการเมือง ความสามารถที่จะควบคุมให้สมาชิกของสังคมสามารถปฏิบัติหน้าที่ในระบบการเมืองได้อย่างมีบูรณภาพ ปัจจัย

ต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดบูรณาภาพขึ้นได้ ก็คือปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงสถาบันทางสังคม ระบบการศึกษา ศาสนา และสื่อมวลชน

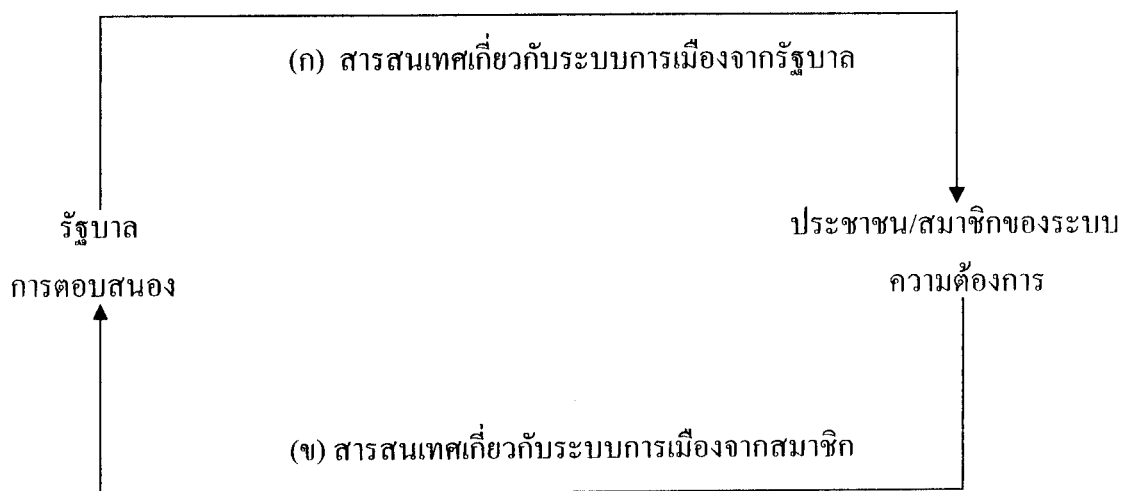
แนวคิดเรื่องระบบการเมืองของ เดวิด อีสตัน (David Easton อ้างในฐปนรรต พรหมอินทร์ 2548: 9-12) ได้อธิบายถึงระบบการเมืองว่ามีกลไกที่สำคัญ 4 อย่าง ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (inputs) สู่อำนาจการเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นกระบวนการแปรรูป (conversion process) ก่อให้เกิดผลในรูปของนโยบายรัฐบาล (outputs) และเมื่อนโยบายนี้ถูกนำไปปฏิบัติก็จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาที่จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ (feed back) ไปสู่ปัจจัยนำเข้าอีก ดังภาพ ที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ระบบการเมืองตามแนวคิดของเดวิด อีสตัน

ที่มา : ฐปนรรต พรหมอินทร์ (2548: 9 – 13)

ในระบบการเมืองดังกล่าวจะสนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกในระบบได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกของระบบการเมืองมีสิทธิในการเข้าร่วมกับกระบวนการทางการเมือง และสื่อสารความต้องการของตนออกมา การที่สมาชิกของระบบการเมืองจะใช้สิทธิได้นั้น จำเป็นจะต้องมีสารสนเทศเพื่อที่จะได้ทราบว่าจริง ๆ แล้วระบบการเมืองมีการตอบสนองความต้องการของตนอย่างไร ดังนั้น แบบจำลองที่จะแสดงการสื่อสารในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยปรากฏดังภาพ ที่ 2.3

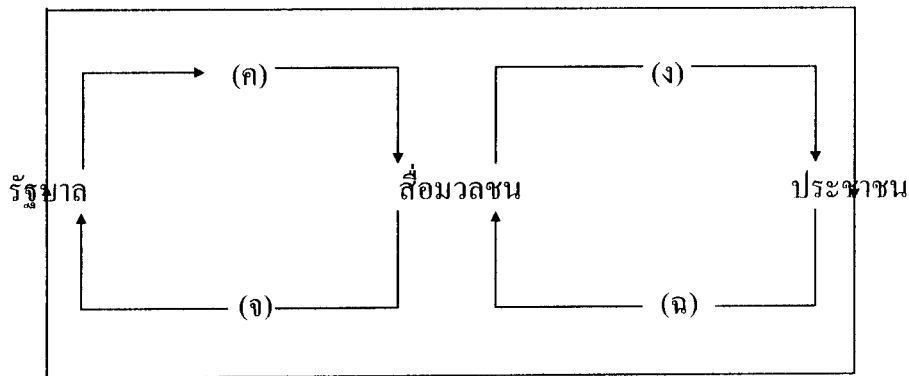

ภาพที่ 2.3 ช่องทางการสื่อสารหลักในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

ที่มา: รูปนรรต พรหมอินทร์ (2548: 9 – 13)

แบบจำลองนี้แสดงให้เห็นถึงสิทธิที่จะรับรู้ของประชาชนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลสนองตอบด้วยการให้สารสนเทศเกี่ยวกับระบบการเมือง (แสดงไว้โดยเส้น ก) เป็นหน้าที่ของรัฐบาลในอันที่จะแจ้งข่าวสารให้ข้อมูลอันจำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และในขณะเดียวกันเส้น ข ก็แสดงให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพของสมาชิกระบบการเมืองในการแสดงออกซึ่งความต้องการ ความรู้สึก ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของการพูดแสดงความคิดเห็น การไปออกเสียงลงคะแนนในการเลือกตั้ง ฯลฯ ซึ่งอาจเรียกได้ว่า คือ ปฏิบัติการที่สมาชิกของระบบการเมืองป้อนกลับไปสู่รัฐบาลเพื่อให้รัฐบาลได้ทราบว่าการกระทำใด นโยบายใดของรัฐบาลตรงต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ สอนองตอบความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด

จากภาพที่ 2.3 จะเห็นว่า แบบจำลองที่ปรากฏนั้นยังขาดสิ่งที่สำคัญคือ สื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เพราะในความเป็นจริง ในระบบการเมืองซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนนั้น รัฐบาลย่อมไม่อาจจะติดต่อสื่อสารกับประชาชนได้โดยตรง หากแต่จะมี “สื่อกลาง” ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารความต้องการและตอบสนองของทั้งสองฝ่าย ได้แก่ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และสื่อมวลชน ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยแบบจำลองในภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แบบจำลองแสดงหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบการเมือง

ที่มา : รฐปนรรต พรหมอินทร์ (2548: 9 – 14)

ในแบบจำลองนี้จะเห็นว่า มีเส้น ค และ ง แสดงถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้ข่าวสารจากรัฐบาลไปสู่สมาชิกของระบบการเมือง ขณะที่ เส้น จ และ ฉ แสดงถึงปฏิกริยาของประชาชนที่ป้อนกลับไปยังรัฐบาลโดยผ่านสื่อ

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว สื่อมวลชนในระบบการเมืองนอกจากจะทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ ความบันเทิง และบริการต่าง ๆ แล้ว นักวิชาการยังมองว่าสื่อมวลชนนั้นกระทำหน้าที่ในลักษณะที่เป็นหน่วยประกอบอันสำคัญของกลไกของรัฐบาล ทำหน้าที่ตอบสนองและควบคุมหน่วยงานหลักของรัฐบาลและพรรคการเมือง โดยการนำเสนอเสนอให้สาธารณชนได้ทราบ ดังที่กาเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) ได้กล่าวว่า “ระบบการสื่อสารซึ่งเป็นอิสระในตนเองจะทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้จะสามารถรักษาความเป็นอิสระและเสรีภาพแบบประชาธิปไตยไว้ได้” (อ้างในรฐปนรรต พรหมอินทร์ 2548: 9 -14)

ฮาโรลด์ สาสเวลล์ (Harold D.Lasswell อ้างในรฐปนรรต พรหมอินทร์ 2548: 9-15) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้กล่าวได้เมื่อ ค.ศ. 1948 ถึงจุดมุ่งหมายของรูปแบบของการสื่อสารที่จะช่วยในการศึกษากระบวนการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

ใคร (Who)

พูดอะไร (says what)

ในช่องทางใด (in which channel)

กับใคร (to whom) และ

ได้ผลอย่างไร (with what effect)

จากองค์ประกอบข้างต้นในการสื่อสารทางการเมืองนั้น ลาสเวลล์ ชี้ให้เห็นว่า จะต้องวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบทั้ง 5 ประการว่า ผู้ส่งสารหรือผู้ส่งข่าวสารนั้นเป็นใคร ต้องมีการวิเคราะห์ว่าเนื้อหา ข้อความหรือสารที่ส่งออกไปนั้นเกี่ยวข้องกับหรือมีสาระอะไร ขณะเดียวกันก็ต้องมีการวิเคราะห์ถึงช่องทางด้วยว่าสารนั้นถูกส่งออกไปโดยช่องทางใดหรือรูปแบบใด พร้อมทั้งต้องวิเคราะห์ด้วยว่าผู้รับสารหรือผู้ฟังนั้นเป็นใคร และต้องวิเคราะห์ถึงผลกระทบของพฤติกรรม ผลลัพธ์ หรือผลที่เกิดขึ้นตามมาของการสื่อสารเป็นอย่างไร หรือก่อให้เกิดสิ่งใดขึ้นตามมา ต่อมาในปี 1959 ชาร์ล ไรท์ ได้นำแนวคิดของลาสเวลล์มาขยายต่อ โดยกล่าวถึงหน้าที่ของการสื่อสารที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการควบคุม ตรวจสอบตราสิ่งแวดล้อม สื่อจะทำหน้าที่ในการสำรวจตรวจสอบตราสิ่งแวดล้อม อธิบายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และรายงานสิ่งที่พบเห็นต่อสังคม จากผลที่เกิดขึ้นนั้นสื่อก็จะทำหน้าที่เป็นยามคอยเตือนถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน สื่อจะคอยสังเกตสภาพแวดล้อมจากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นดินไหว การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ และสงครามที่ใกล้จะมาถึงตัว เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้สื่อจะทำหน้าที่รายงานต่อสังคม เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดได้หรือการเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

2. บทบาทหน้าที่ในการเชื่อมหรือสานสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของสังคม นอกจากสื่อจะทำหน้าที่ในการรายงานข่าวประจำวันแล้ว สื่อจะต้องอธิบาย ชี้แจงให้ข้อมูลข่าวสาร แก่สมาชิก/สมาคมให้เข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้น มีหน้าที่ในการกระจายความรู้ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญที่จะทำให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้แล้วสื่อก็ยังมีการแสดงความคิดเห็นโดยคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น จากบทบรรณาธิการ จากนักเขียน และผู้วิจารณ์ทางโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งการแสดงความคิดเห็นนั้นหลายครั้งอาจเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อคำถามที่สังคมสงสัย หรืออยากรู้

3. บทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม โดยสื่อจะทำหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง รวมทั้งการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับสังคมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิดพลาด สิ่งทีประสบความสำเร็จ สิ่งที่เป็นบรรทัดฐาน และสิ่งที่มีอุดมการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดโดยสื่อผ่านไปยังประชาชนที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ให้รู้จักการดำรงชีวิต ให้รู้จักการแสดงออก และทราบถึงสิ่งที่สังคมคาดหวัง โดยกระบวนการเรียนรู้จากขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมจากผู้ปกครอง โรงเรียน และวัด โดยมีสื่อทำหน้าที่เป็นผู้รักษาหรือถ่ายทอดสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้น

วัลลภ ลำพาย (2551: 3-30) ได้อธิบายถึงบทบาทของการสื่อสารทางการเมือง ไว้ดังนี้

1. การกระทำหน้าที่ทางการเมืองของการสื่อสาร โดยมีกรอบความคิดการกระทำหน้าที่ทางการเมืองของการสื่อสาร อาจแยกได้ 3 ลักษณะคือ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในฐานะพื้นฐานของความคิด การชวนเชื่อ และสาธารณมติในฐานะที่เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสื่อสารทางการเมือง

กระบวนการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย แหล่งสารหรือผู้ส่งสารทางการเมือง คือ รัฐบาล และองค์กรทางการเมืองทางการเมืองการปกครอง เช่น รัฐสภา พรรคการเมือง ข้าราชการทางการเมือง หมายถึงนโยบายและผลงานของรัฐบาล ช่องทางการสื่อสารทางการเมือง คือ สื่อมวลชน เช่น กรมประชาสัมพันธ์ หรือ อ.ส.ม.ท. และผู้รับสารทางการเมือง อันได้แก่ประชาชน กระบวนการสื่อสารดังกล่าวจะเชื่อมโยงต่อเนื่องกันไปจากแหล่งทางการเมืองไปจนถึงผู้รับสารทางการเมือง การที่รัฐบาลได้รับการยอมรับดังกล่าวต้องขึ้นอยู่กับศักยภาพหรือความพร้อมของรัฐบาลด้วย นั่นหมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอไปนั้นต้องเข้าใจได้ไม่ยากนัก มีระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพรองรับ และมีความชอบธรรม รวมทั้งความน่าเชื่อถือของรัฐบาลด้วย

การโฆษณาชวนเชื่อ มีมานานในแบบดั้งเดิมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และในระดับสากล เช่น การชวนเชื่อของลัทธินาซี ฟาสซิสต์ และคอมมิวนิสต์ ลักษณะการโฆษณาชวนเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดความมั่นใจในข่าวสาร แม้ว่าข่าวสารนั้นจะเป็นข้อเท็จจริง เนื่องจากเกรงไปว่าอาจเป็นนโยบายผู้นำเพื่อการครอบงำสังคม วิธีการนี้จึงเป็นการโฆษณาชวนเชื่อกลายเป็นกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมเชิงครอบงำ และกล่อมเกลาสังคมอย่างยาวนานจะทำให้ประชาชนในฐานะผู้รับสารในขณะนั้น มีความน่าเชื่อถือต่อกระบวนการสื่อสารที่เป็นของรัฐบาลโดยไม่รู้ตัว ยิ่งรัฐบาลอาศัยบริบทในการครอบงำความเชื่อทุกทางด้วยแล้ว ก็จะทำให้ประชาชนยอมรับการโฆษณาชวนเชื่อจากผู้นำด้วยความเต็มใจ

สาธารณมติ หรือมติมหาชน หรือการแสดงเจตจำนงของประชาชนเพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงความต้องการ เป็นทัศนคติหรือความคิดเห็นที่แสดงออกมาให้ปรากฏเป็นที่รู้แก่ผู้อื่นโดยการแสดงออกของกลุ่มชน สาธารณมติในทางการสื่อสารเป็นการส่งสารและย้อนกลับสารของประชาชน ในฐานะของการส่งสารย่อมสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน สาธารณมติแตกต่างไปจากการโฆษณาชวนเชื่ออย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ เพราะสาธารณมติให้ความสำคัญกับประชาชนหรือตัวผู้รับสาร ส่วนการโฆษณาชวนเชื่อ มุ่งให้ความสำคัญต่อตัวผู้ส่งสารหรือรัฐบาลนั่นเอง

การประยุกต์ใช้การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การนำเอาการสื่อสารไปอธิบายเหตุการณ์ทางการเมือง โดยเฉพาะการรณรงค์ทางการเมือง

2. การสื่อสารกับการควบคุมทางการเมือง มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การใช้ กระบวนการสื่อสารในการชี้แนะและตรวจสอบพลังทางการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด และการคำนึงถึงพลังของมนุษย์ที่สามารถที่จะกำหนดทิศทางของระบบการเมือง และแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติของการเมือง การนำกระบวนการสื่อสารสำหรับการควบคุมทางการเมืองประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง คือการเตรียมพร้อม ซึ่งเป็นขั้นตอนของความพร้อมทางการสื่อสารด้วยการรับและส่งข้อมูลจนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในระดับหนึ่ง ของปริมาณข้อมูลข่าวสารที่มากเพียงพอจะนำไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจฉับพลันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพต่อไป เช่น ในประเด็นที่เกี่ยวกับการสะสมอำนาจบารมี การข่มขู่ การแถลงนโยบาย

ขั้นตอนที่สอง การแสดงออก เมื่อมีการสะสมข้อมูลข่าวสารที่มากพอจนมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนจะนำไปสู่การแปรสภาพเป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการควบคุมระบบการเมือง เช่น การแสดงออกโดยการประท้วง การยุบสภา หรือการปฏิวัติ ทั้งนี้การแสดงออกทางการเมืองที่มาจากความเตรียมพร้อมที่ดีพอในเชิงข้อมูลข่าวสารก็จะทำให้การแสดงออกทางการเมืองดังกล่าวได้รับการยอมรับด้วย ในทางตรงกันข้าม หากมิได้มาจากความพร้อมของข้อมูลข่าวสารก็จะทำให้การแสดงออกทางการเมืองไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

การกล่าวว่า ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณภาพในการควบคุมทางการเมืองนั้น นอกเหนือจากปริมาณข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมแล้ว ปริมาณข้อมูลข่าวสารดังกล่าวต้องเป็นประโยชน์ต่อโครงสร้างทางการเมือง เป็นเสมือนเชื้อเพลิงที่ให้พลังงานต่อระบบ และทำให้ระบบเคลื่อนไหวไปสู่เป้าหมายได้สอดคล้องประสานกัน หากข้อมูลข่าวสารที่นำเข้าสู่ช่องทางการสื่อสารของโครงสร้างทางการเมืองเป็นไปอย่างล่าช้าหรือล่าช้าต่อการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ได้จริง นอกจากโครงสร้างทางการเมืองจะไม่ได้ประโยชน์แล้ว ยังอาจนำมาซึ่งความเสียหายต่อโครงสร้างทางการเมืองจากระบบมีการตัดสินใจฉับพลันผิดพลาดไปได้ เพราะไม่ได้ข้อมูลที่ตรงกับสถานการณ์ที่ต้องการ จังหวะในการรับส่งข้อมูลข่าวสารจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องให้ความสนใจเพราะสามารถควบคุมการปฏิบัติทางการเมือง

3. การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่ออำนาจรัฐ สามารถทำได้อย่างน้อย 3 ระดับ คือ *ระดับปัจเจกชน* คือ ประชาชนในฐานะปัจเจกชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนเพื่อตอบสนองอุดมการณ์และความเชื่อของตน เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง การประกอบกิจการทางศาสนา และการรับทราบข้อมูลข่าวสารโดยความเป็นธรรมเพื่อให้รู้เท่าทันผู้อื่น *ระดับการรวมพลังการรวมพลัง* คือ ประชาชนสามารถรวมกลุ่มเพื่อกดดันรัฐบาลให้สนองต่อความต้องการของกลุ่มประชาคม และท้องถิ่นของตน การรวมพลังเป็นกลไกการเมืองที่สำคัญ เช่น การ

เดินขบวนประท้วง การจัดตั้งพรรคการเมือง และการประชาพิจารณ์ และระดับการลงคะแนนเสียง คือ ประชาชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศชาติโดยส่วนรวม เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการจัดให้มีการประชามติ

ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ การสื่อสารโดยตรง เช่น การสื่อสารซึ่งหน้า การร้องทุกข์ โทรศัพท์ เป็นต้น และการสื่อสารโดยอ้อม คือ การรายงานข่าวจากสื่อมวลชน และรายงานการวิจัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมือง อันได้แก่ สิทธิขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สิทธิทั่วไป สิทธิทางการเมือง และสิทธิพิเศษ ที่เป็นสิทธิของประชาชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาการของสังคมการเมืองที่มีกลไกการเมืองซึ่งสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนในแต่ละรัฐอาจมีสิทธิพิเศษแตกต่างกันไปอันเนื่องมาจากการพัฒนาการดังกล่าว เช่น สิทธิบุคคลในการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ สิทธิที่จะมีส่วนร่วมทั้งรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิการจัดให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. และสมาชิกท้องถิ่น

4. การสื่อสารกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ การสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำเอานโยบายไปปฏิบัติซึ่งเรียกว่าการประชาสัมพันธ์ทางการเมือง ความหมายของการประชาสัมพันธ์ หมายถึงการโน้มน้าวใจ และเป็นการนำเสนอนโยบายต่อผู้รับสาร เพื่อให้ผู้รับสารรับรู้ เข้าใจ และยอมรับผู้ส่งสารในการสร้างความรู้สึกร่วมกันของสังคม

การประชาสัมพันธ์ทางการเมือง จึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลส่งสารเสนอเทศทางการเมือง อันได้แก่นโยบายซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาหรือแนวทางของรัฐบาลไปยังประชาชนเพื่อหวังผลในความสำเร็จ นโยบายและภาพลักษณ์ของรัฐบาล กระบวนการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองจะเริ่มต้นขึ้น จากการระดมความคิดเห็นของประชาชนเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่รัฐบาลจะนำไปวางแผน เพื่อสามารถกำหนดเป็นนโยบายได้แล้วก็จะนำนโยบายนั้นแปลงเป็นข่าวสารการประชาสัมพันธ์ เพื่อง่ายต่อการสื่อสารกับประชาชนคนธรรมดาๆ การวางแผนประชาสัมพันธ์ต้องใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อให้ประสบผลสำเร็จมีหลายวิธี เช่น การใช้สื่อมวลชนสัมพันธ์ ชุมชนสัมพันธ์ การเผยแพร่โดยตรง และการให้คำปรึกษา

ผลสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เนื่องจากประชาชนในฐานะผู้รับสารรับรู้ เข้าใจ และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายเหล่านั้น เนื่องด้วยรัฐบาลเริ่มต้นมาจากประชาชนและผู้แทนประชาชน โดยสรุป การประชาสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของประเทศที่มาจากความสำเร็จใน

การดำเนินงาน จากผลการดำเนินงานจากรัฐบาลที่อาศัยความร่วมมือจากงานสื่อสารมวลชนที่เป็นของภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการรับรู้และยอมรับจากบุคคลทั้งภายในและนอกประเทศ และยังเป็นการรักษาคะแนนนิยมของประชาชนต่อนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน

1.3.1 แนวคิดวิทยุชุมชน

วิทยุชุมชน (community radio) เป็นสื่อกระจายเสียงที่ชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของมีการดำเนินบริการ บริหารจัดการ และตรวจสอบกันเองในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด

จุมพล รอดคำดี (2548) กล่าวถึง หลักการสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางขององค์การยูเนสโก คือ

การเข้าถึงสื่อ (Access) คือ การเข้าถึงตั้งแต่การฟัง การแสดงความคิดเห็น ความต้องการต่อรายการทั้งด้านการจัดการ การผลิตรายการ ไปจนถึงการมีส่วนร่วมเข้าไปจัดทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อตนเอง

การมีส่วนร่วม (Participation) คือ ประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม หรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มคิดไปจนถึงการผลิต การจัดการ

การจัดการด้วยตนเอง (Self-management) คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเอง ตามวิธีทางกระบวนการประชาธิปไตย คือ ชุมชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิดวางแผน ไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบาย การบริหาร และการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง

อนึ่ง การบริหารจัดการด้วยตนเองต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในขณะที่การเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มากกว่าและสามารถทำได้ง่าย ดังนั้น จุมพล รอดคำดี จึงยึดหลักการแบ่งระดับความเป็นวิทยุชุมชนขององค์การยูเนสโกไว้เป็น 6 ระดับ ได้แก่

ระดับที่หนึ่ง ผู้จัดการรายการของ/ในสถานี นำข้อมูลที่สมาชิกชุมชนแจ้งมา นำเสนอในลักษณะการประกาศสาธารณะหรือการบริการชุมชน

ระดับที่สอง สถานียังคงเป็นเจ้าของดูแลการจัดการผลิต และการนำเสนอ แต่กำหนดกรอบและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและ/หรือการนำเสนอเนื้อหาในบางรายการ เช่น การรายงานสภาพการจราจร เป็นต้น

ระดับที่สาม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการเป็นเจ้าของรายการ การบริหารรายการ การกำหนดเนื้อหาและวิธีการนำเสนอรายการ โดยการทำงานในรูปแบบ

คณะกรรมการ ส่วนสถานียังเป็นของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ บุคลากรสถานียทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องและอำนวยความสะดวกในการผลิตและการออกอากาศ

ระดับที่สี่ สถานียังคงเป็นของหน่วยงานรัฐ งบประมาณจากรัฐและการบริจาค แต่ตัวแทนเป็นของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่อาสาสมัครเข้าบริหารสถานีและดำเนินการด้านรายการ โดยมีเจ้าหน้าที่สถานีคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ

ระดับที่ห้า ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน ยื่นขอคลื่นความถี่จากรัฐและลงทุน จัดตั้งสถานีวิทยุเป็นของชุมชน มีการบริหารในรูปคณะกรรมการทำหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมการบริหารจ้างมีอาชีพทำงานในการจัดการสถานี การจัดและผลิตรายการ ส่วนงานธุรการมีทั้งที่เป็นพนักงานและอาสาสมัคร

ระดับที่หก ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งยื่นขอใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ เช่นเดียวกับระดับห้า แต่การดำเนินงานของสถานีตั้งแต่ระดับกรรมการไปจนถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ล้วนเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น แต่ได้รับความช่วยเหลือหรือร่วมมือในการพัฒนาทักษะจากหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานวิชาการ

อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มต้น ภาครัฐมีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน หรือให้ความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนและเตรียมความพร้อม โดยกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการถอนตัวให้ชุมชนเข้ามาดำเนินการตามหลักการอย่างแท้จริง คือ “เพื่อชุมชน โดยชุมชน ของ ชุมชน”

1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนในฐานะการสื่อสารทางการเมือง

ปธาน สุวรรณมงคล (2548: 176) ได้ให้ความหมายและความสำคัญที่เกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย ในบทบาทของการสื่อสารในทางการเมืองการสื่อสารที่มีบทบาทสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

1. บทบาทในการกล่อมเกลாதองสังคม (Socialization) นับเป็นบทบาทสำคัญประการต้น ๆ ของการสื่อสาร ทั้งนี้ถือเป็นหน้าที่ของระบบการเมืองที่จะต้องให้การศึกษาอบรมแก่คนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ระบบการเมืองนั้นประสงค์ เช่น ในระบอบประชาธิปไตยก็จะมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ทุกคนในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันให้มากที่สุด โดยจะมีกระบวนการกล่อมเกล่าผ่านการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คนทุกคนในสังคม โดยไม่จำกัดด้วยเพศ ศาสนา ร่างกาย นอกจากนี้สถาบันครอบครัวก็เป็นสถาบันที่มีความสำคัญลำดับต้นในการอบรมกล่อมเกล่าบุตรหลาน สถาบันทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง รัฐบาล รัฐสภา ต่างก็มีบทบาทในการกล่อมเกล่าความรู้ ประสบการณ์ทางการเมืองจนทำให้เกิด “กรอบอ้างอิง” ขึ้นในการวิเคราะห์ สังเคราะห์การเมืองในมุมมองของตนเอง ซึ่งอาจจะ

เหมือนหรือแตกต่างกันกับส่วนใหญ่ของสังคมก็ได้เพราะต่างก็มีกรอบอ้างอิงที่เหมือนหรือแตกต่างกันไป

2. บทบาทต่อการตัดสินใจของคนในสังคม บทบาทประการนี้นับว่าเห็นได้ชัดในสังคมเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (information technology society) เช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) เราจะเห็นว่ารายการข่าวของสถานีวิทยุช่องต่างๆ ได้แข่งขันในการเสนอข่าวซึ่งกลายเป็นรายการที่มีประชาชนชมมากที่สุดรายการหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากเมื่อหลายสิบปีก่อนที่เมื่อมีรายการข่าวผู้คนอาจจะไปทำธุรกิจหรือปิดโทรทัศน์และรอเวลาที่จะเปิดชมละครหลังข่าวกัน แต่ปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2548) ต่างจากเดิม เพราะคนมีความกระหายข้อมูลข่าวสาร สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจึงแข่งขันกันเสนอข่าวให้ข่าวมีความรวดเร็ว น่าสนใจ เจาะลึก เพื่อนำเสนอต่อประชาชน

3. บทบาทในการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง เป็นบทบาทที่เราพบเห็นและเข้าใจในสังคมทั้งที่เป็นเผด็จการและประชาธิปไตย เพียงแต่ว่าความแตกต่างอยู่ที่สื่อที่มีอยู่ในระบอบการเมืองแบบเผด็จการจะถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจทางการเมือง และถูกใช้ไปเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง (political legitimacy) ให้กับผู้เผด็จการและการใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จของผู้เผด็จการทางการเมืองในประเทศไทยในอดีต เช่น สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นต้น จนทำให้หน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ถูกเรียกว่า “กรมกร๊วก” เพราะเป็นกระบอกเสียงของผู้มีอำนาจเพียงอย่างเดียว ในขณะที่สื่อในระบอบประชาธิปไตยจะมีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารมากกว่าระบอบเผด็จการอย่างเห็นได้ชัด กระนั้นก็ตามสื่อในระบบทุนนิยมย่อมไม่พ้นจากกระแสครอบงำของนายทุนที่ต้องคำนึงถึงการกำไรสูงสุด ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นที่ไปกระทบผู้มีอำนาจทางการเมือง และมีสายสัมพันธ์กับธุรกิจสื่อสารมวลชน กล่าวให้ชัดเจน ทั้งระบอบเผด็จการและระบอบประชาธิปไตย สื่ออาจถูกใช้ไปเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองได้เพียงมีความต่างกันในรูปแบบเท่านั้น

4. บทบาทต่อการตัดสินใจของคนในชุมชน ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน (mass media) รูปแบบหนึ่ง วิทยุชุมชนจะมีบทบาทต่อการตัดสินใจของคนในชุมชนหากวิทยุชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการตัดสินใจแก่ประชาชนได้ ในความเป็นจริง วิทยุชุมชนในขณะนี้ก็มีส่วนต่อการตัดสินใจของคนในชุมชนอยู่พอสมควร โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับปากท้อง การพัฒนาอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งหากวิทยุชุมชนจะนำข้อมูลข่าวสารทางการเมืองไปสู่ประชาชนให้มากขึ้น ย่อมจะบังเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนมาก เช่น นำเอาเรื่องของสิทธิของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยไปบอกกล่าวแก่ชาวบ้านว่าตนเองมีสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่อย่างไร หากถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐละเมิดสิทธิจะอย่างไร มีกลไกอิสระตามรัฐธรรมนูญอะไร

ที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิของเขาได้บ้าง เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ศาลปกครอง เป็นต้น ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของชาวบ้าน และยังเป็นการช่วยเพิ่มอำนาจการตัดสินใจและคุณภาพการตัดสินใจของชาวบ้านได้มาก

1.4 แนวคิดประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “ระบอบการปกครองที่ถือมติของปวงชนเป็นส่วนใหญ่หรือการถือเสียงข้างมากเป็นส่วนใหญ่” มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้หลายมิติ และมีความชัดเจนน่าสนใจอย่างยิ่ง โดย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย (democratic theory) เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

เสนีย์ คำสุข (2550: 36) ได้ให้ความหมายและความสำคัญ **ประชาธิปไตย (democracy)** คือ การปกครองตนเองโดยประชาชน และประชาชนยอมรับโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง เพื่อสร้างความปลอดภัย และสวัสดิการทั่วไปในสิทธิปัจเจกชน โดยมีทิศทางประวัติศาสตร์ของประชาธิปไตย มีดังนี้

เมื่อฝูงชนจำนวนมากมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน มีผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง ที่มาจากการยอมรับของประชาชน มีการต่อสู้กับธรรมชาติ ต่อสู้เพื่อพัฒนาผลผลิต เพื่อสร้างความปลอดภัยและสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การต่อสู้กับผู้รุกราน การคัดค้านเรื่องชนชั้น และชาติ การกดขี่ข่มเหง การต่อสู้กับผู้ปกครองที่มีอำนาจ มีกำลังคน กำลังทหาร เพื่อเข้ายึดครอง ประชาชนจึงร่วมกันทำกฎหมายมาใช้เอง เพื่อปกป้องและจำกัดสิทธิ มีการยอมรับซึ่งกันและกันในสิทธิเท่าเทียมกัน จึงเรียกร่องการจัดการที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ จึงเกิดกระบวนการจัดการที่เรียกว่า

ประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) เป็นต้นแบบของประชาธิปไตยที่มีรูปแบบของการปกครองตนเองที่พลเมืองผู้ใหญ่ทุกคนสามารถเข้าร่วมการตัดสินใจ ตัวอย่างที่คลาสสิกที่สุดของประชาธิปไตยรูปแบบนี้ คือ เอเธนส์โบราณ (ancient Athens) ระหว่างปี 462 – 322 ก่อนคริสตกาลด้วยขนาดพื้นที่ใกล้เคียงกับเกาะฮ่องกง พลเมืองราว 40,000 คน มีผู้เข้าร่วมการประชุมสภา (assembly) ที่มีขึ้นเป็นประจำราว 20,000 กว่าคน โดยประชุมปีละประมาณ 40 ครั้ง ประเด็นการประชุมมีการกำหนดขึ้นก่อนการประชุมแต่ละครั้ง ตำแหน่งต่าง ๆ ราว 1,000 ตำแหน่ง มาจากมติของคนจำนวนมาก และมีการหมุนเวียนกันดำรงตำแหน่ง พลเมืองจึงได้รับประสบการณ์ในการปกครอง ผู้นำทหารมาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้ สตรี ทาส และคนต่างด้าวไม่อยู่ในฐานะของพลเมืองเหตุนี้เอเธนส์จึงเป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของทาส (ผิดกับประชาธิปไตยปัจจุบัน พ.ศ. 2550 มาจากพื้นฐานเศรษฐกิจตลาด) ทาสทำให้พลเมืองมีเวลา (ว่าง) ในการมีส่วนร่วม

และในทางปฏิบัตินักพูดจูงใจ (orators) และพวกพ้องต่างๆ (factions) มีบทบาทครอบงำการอภิปราย การขาดระบบราชการถาวรมีผลมากต่อการล่มสลายของสาธารณรัฐเอเธนส์หลังพ่ายแพ้สงคราม โดยรวมนั้น กรีกสร้างสรรค์ 2 ด้าน ไว้เป็นมรดกโลก คือ พลเมือง (ตรงข้ามกับผู้ใต้ปกครอง) กับ ประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเสรี (liberal democracy) ซึ่งต่างจากโดยตรง 2 ลักษณะ คือ หนึ่ง ประชาชนไม่ได้ปกครองตนเองแต่เลือกตั้งนักรบการเมืองเข้าทำงานแทน สอง เจตนารมณ์อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมาย หรือ เสรีภาพทางศาสนา การพูด และการประชุมพบปะกัน อำนาจมาจากการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ประชาธิปไตยเสรีมี 2 แก่นหลัก คือ ตัวแทนกับการจำกัดการปกครอง

การปกครองหรือรัฐบาลตัวแทน คือ เมื่อมีพลเมืองจำนวนมากขึ้น ทำให้การประชุมเพื่อหาข้อยุติในสิ่งที่ดีที่ควรไม่สามารถทำได้ จึงมีความจำเป็นเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่บริหารรัฐ บริหารรัฐบาลแทนตนเอง โดยการควบคุมของประชาชน ประชาธิปไตยตัวแทนจึงเป็นศูนย์รวมความก้าวหน้า ในการเมืองสมัยใหม่ ประชาธิปไตยตัวแทน จึงต้องมีหลักการใหญ่ ๆ 3 ประการ คือ

หนึ่ง - อิสรภาพในการแสดงออก สอง - อำนาจอธิปไตยของปวงชน สาม - ความเสมอภาคทางการเมือง

รัฐบาลหรือการปกครองที่จำกัด คือ อิสรภาพของประชาชนทั่วไปมั่นคงถาวรเป็น การปกป้องและแสวงหาทางปกป้องเสียงข้างน้อยจากฝ่ายข้างมาก ปกป้องประชาชนจากผู้ปกครอง รัฐบาล จึงทำให้การทำงานของรัฐบาลเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย ในความเป็นจริงของสังคม เสียงข้างมากได้คุกคามต่อฝ่ายข้างน้อยในหลายรูปแบบ แต่ในขณะเดียวกันเสียงข้างน้อยก็คุกคาม เสียงข้างมากได้ จึงต้องมีการตรวจสอบการปกครองโดยประชาชน โดยการมีสภาสูงที่มาจาก การแต่งตั้ง

กึ่งประชาธิปไตย (semi-democracy) หลักการกึ่งประชาธิปไตย คือ การอยู่ร่วมกัน ของหลักการประชาธิปไตย (บางส่วน) กับหลักการอำนาจนิยม สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคทางการเมืองของพลเมืองมีขอบเขตจำกัด และยังไม่มีสถานะความเป็นพลเมืองอย่างเต็มที่ในทาง การเมือง เพราะอาจไม่สามารถปกครองตนเองได้ และถูกชักจูงหรือครอบงำในการตัดสินใจ เลือกตั้งด้วยวิธีการต่างๆ อำนาจทางการเมืองจึงตกอยู่ในมือผู้นำคนสำคัญบางคน หรือกลุ่มผู้ทรง อิทธิพลทางการเมือง รัฐบาลจึงขาดความรับผิดชอบและสนองตอบต่อประชาชนได้น้อย

นอกจากเงื่อนไขของประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี และอื่นๆ แล้ว การเกิดกึ่ง ประชาธิปไตยยังมาจาก “ลัทธิทุนนิยมเครือญาติ” (crony capitalism) อีกส่วนหนึ่ง เพราะผู้นำทางการเมืองมักจะบิดเบือนการจัดสรรแบ่งปันตลาดไปเพื่อประโยชน์ของเครือญาติและ ผู้สนับสนุน

ธเนศวร เจริญเมือง (2547: 37) ได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยไว้ดังนี้ว่า

ระบอบประชาธิปไตยของกรีกที่มีหลายฝ่าย เรียกว่าประชาธิปไตยทางตรง (Direct democracy) และจำนวนประชากรที่ปรากฏในกรีก ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าขนาดของชุมชนยังไม่ใช้ประเด็นใหญ่ แต่ชี้ขาดที่การมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม มีความเห็นส่วนหนึ่งว่าประชาธิปไตยทางตรงของกรีกกระทำได้ในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีประชากรไม่มากนัก แต่ในระยะหลัง ๆ รัฐต่างมีขนาดใหญ่ ประชากรมีจำนวนมาก ประชาชนจึงไม่อาจเข้าไปบริหารประเทศโดยตรง แต่ใช้วิธีเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำงานการเมืองแทน ฉะนั้น ประชาธิปไตยทางตรงจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ในสังคมยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2547)

หากเราคิดถึงประเด็นหลักที่ เพลโต และ อริสโตเติล ได้เสนอ นั่นคือ การที่ประชาชนแต่ละคนควรผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองตลอดจนการมองว่าชีวิตจะพัฒนาได้อย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะเท่านั้น เราจะพบว่านี่คือองค์ประกอบหลักของระบอบประชาธิปไตยที่พลเมือง หรือประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างเอาการเอางาน และนี่คือระบบการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่พลเมืองควรเข้าไปมีบทบาท จะเรียกว่าประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ก็ไม่ใช่ประเด็นหลัก เพราะในปัจจุบัน (พ.ศ. 2547) สิ่งที่เพลโต และ อริสโตเติล ได้กล่าวไว้เมื่อ 2,300 ปีก่อน ไม่ได้เป็นที่รับรู้กันมากนัก (2547: 37)

วิทยากร เชียงกูล (2550) ได้สรุปแนวคิดที่เป็นหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน
2. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้นไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
3. หลักความเสมอภาค คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน
4. หลักนิติธรรม คือ การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน

5. หลักการเสียงข้างมากต้องเคารพในสิทธิเสียงข้างน้อย การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหม่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก แต่ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย

คำนิยม ทศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยนอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย จึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้งเท่านั้นยังมีคำนิยมประชาธิปไตยที่ประชาชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ควรช่วยกันสร้างคือ

1. เป็นคนมีเหตุผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ความเป็นจริงในสังคม เคารพตนเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม
2. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และความสามัคคี
3. เข้าใจในการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคน

4. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม
5. มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้
6. เป็นคนมีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป
7. มีจิตใจที่เป็นธรรม ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน

บทบาทของประชาชนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่แค่การใช้สิทธิในการเลือกตั้งนาน ๆ ครั้ง และพยายามเลือกคนดีคนเก่งมาบริหารประเทศเท่านั้น ประชาชนต้องชวนขวย ศึกษา พัฒนาตนเอง ใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ดีเข้าไปแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศในการตัดสินใจ เรื่องการใช้ทรัพยากรของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน จังหวัด และประเทศอย่างแข็งแกร่ง และอย่างสม่ำเสมอด้วย

2. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

สื่อวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย เป็นสื่อที่ถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมืองเช่นกัน เนื่องจากว่าในขณะนั้นประเทศไทย กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วิทยุกระจายเสียงจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือของรัฐในการสื่อข่าว เผยแพร่ข่าวสาร และนโยบายสู่สาธารณชนไปพร้อม ๆ กัน

วิทยุชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การเกิดของวิทยุชุมชนสอดคล้องกับกระแสหลักความต้องการเสรีภาพการสื่อสารตามระบอบของสังคมประชาธิปไตย และการขยายตัวทางธุรกิจ การเมือง ทำให้มีผู้ใช้ช่องทางสื่อวิทยุชุมชนเป็นการแสดงออกทางเสรีภาพในการเลือกนำเสนอเนื้อหาที่ไม่มีอยู่ในสื่อกระแสหลัก เป็นการแสดงออกถึงสิทธิการใช้สื่อของภาคประชาชน และบ้างก็ใช้สร้างฐานเสียงเพื่อประโยชน์ทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น วิทยุชุมชนมีรูปแบบบริหารจัดการเช่นเดียวกับวิทยุระดับอื่น หรือวิทยุกระแสหลัก เพียงแต่มีขนาดองค์กรที่เล็กกว่า ตั้งอยู่ในชุมชน เครื่องส่งมีกำลังส่งต่ำ เนื่องจากมีพื้นที่การออกอากาศเฉพาะและจำกัดตามหลักเกณฑ์ของวิทยุชุมชนกำหนดไว้ (ประสิทธิ์ ทิมพูลิ 2449:) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลพื้นฐานสำหรับวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 วิทยุชุมชนสัมพันธ์ริมปิง ต.ริมปิง อ.เมือง จ. ลำพูน

วิทยุชุมชนสัมพันธ์ริมปิง ส่งกระจายเสียงในระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 87.75 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่เวลา 05.00 น. - 22.00 น. ก่อตั้งขึ้นโดยชุมชนตำบลริมปิง และชุมชนใกล้เคียง มีคณะกรรมการบริหารจำนวน 5 คน นายประพาส ไชยวงศ์ศรี เป็นผู้ดูแลสถานี ตั้งอยู่เลขที่ 218/3 ม.6 ต.ริมปิง อ.เมือง จ.ลำพูน รูปแบบของรายการ เช่น รายการข่าว รายการที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น รายการเพลง รายการที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และรายการที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนที่รับฟังมีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ
2. เพื่อเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ในชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงได้รับรู้
3. เพื่อนำสาระที่มีประโยชน์ต่อชุมชนมาเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในชุมชนและทั่วไป ส่วนราชการ และองค์กรเอกชน

2.2 วิทยุชุมชนกู่เต้า ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนกู่เต้า ก่อตั้งขึ้นโดยสมาชิกชุมชนกู่เต้า สมาชิกอปพร.บ้านกู่เต้า ชุมรมผู้สูงอายุ ส่งกระจายเสียงออกอากาศด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่น 88.50 เมกะเฮิร์ตซ์ ตั้งอยู่เลขที่ 126/1 หมู่ที่ 1 ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน มี นายสมภู อะโน เป็นผู้ดูแลสถานีวิทยุชุมชนกู่เต้า โดยเริ่มออกอากาศตั้งแต่เวลา 08.00 น. - 18.00 น.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนบ้านกู่เต้า
2. เพื่อเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

4. เพื่อเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารของชุมชนบ้านกู่เต้าและใกล้เคียง
กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ชุมชนกู่เต้าและพื้นที่ใกล้เคียง

2.3 วิทยุชุมชนเสรีศักดิ์ศรีคนลำพูน ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนเสรีศักดิ์ศรีคนลำพูน จัดตั้งโดยกลุ่มองค์กรภาคประชาชนธุรกิจยาน
นิคมอุตสาหกรรมลำพูน เครือข่ายผู้ประกอบการร้านอาหาร และชมรมผู้ประกอบการหอพัก
ตั้งอยู่เลขที่ 159/180 หมู่บ้านกู่ดิวแลนค์ ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน ส่งกระจายเสียงด้วยระบบ
เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 88.75 เมกะเฮิร์ตซ์

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
3. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร
5. เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะคิดแนวคิดอันเกิดประโยชน์ต่อ

ชุมชนส่วนรวม

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป ชาวชน และกลุ่มผู้ใช้แรงงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน

2.4 วิทยุชุมชนตำบลต้นธง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนตำบลต้นธง ก่อตั้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบลต้นธง องค์กรกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตำบลต้นธง คณะกรรมการสตรีตำบลต้นธงและผู้ประกอบการ
ในตำบลต้นธง เพื่อต้องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากความรู้จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่จะ
ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบจากคลื่นวิทยุแห่งนี้ รวมทั้งสนับสนุนรายการบันเทิง
ที่ไม่มีผลกระทบต่อผู้ใด สถานีวิทยุชุมชนตำบลต้นธง ตั้งอยู่เลขที่ 200 หมู่ 10 ต.ต้นธง อ.เมือง
จ.ลำพูน มีคณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุจำนวน 10 คน ส่งกระจายเสียงด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่น
ความถี่ 89.25 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่เวลา 07.00 น. - 17.00 น.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในตำบลต้นธงให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับ

ทราบ

2. เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3. เพื่อสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนตำบลต้นธง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเยาวชน

5. เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์วัฒนธรรม

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในพื้นที่ตำบลต้นธง และพื้นที่ใกล้เคียงที่สามารถรับฟังได้

2.5 วิทยุชุมชนปฏิบัติธรรมวัดคายน้อย ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนปฏิบัติธรรมวัดคายน้อย ตั้งอยู่สำนักปฏิบัติธรรมวัดคายน้อย ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน ออกอากาศในระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 83.50 เมกะเฮิร์ตซ์ โดยมีนายธนภุต สุวรรณพรหม เป็นผู้ดูแล ออกอากาศตั้งแต่เวลา 05.00 น. - 18.00 น.

วัตถุประสงค์

1. เป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน
2. เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้ด้านพระพุทธศาสนา
3. ส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนให้สนใจ และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

เยาวชน และประชาชนทั่วไป

2.6 วิทยุชุมชน เอฟ เอ็ม 90.00 เมกะเฮิร์ตซ์ ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชน เอฟ เอ็ม 90.00 เมกะเฮิร์ตซ์ ตั้งอยู่เลขที่ 189 หมู่ 15 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน มีนางภาวิกร ขศพิมสาร เป็นผู้ดูแลสถานี ส่งกระจายเสียงด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 90.00 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. - 22.00 น.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนให้กับชุมชน และพนักงานโรงงานในเครือสหพัฒน์ จังหวัดลำพูน

2. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ข่าวสารทั้งในท้องถิ่นและส่วนกลาง
3. เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
4. เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
5. เพื่อเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมสินค้า OTOP ของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป ร้านค้าปลีก เยาวชน และพนักงานโรงงานในเครือข่ายพัฒนา
จังหวัดลำพูน

2.7 วิทยุชุมชนคนทะเลปุ่น ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนคนทะเลปุ่น ตั้งขึ้นโดยชมรม อสม.ตำบลป่าสัก ชมรมแม่บ้าน และ
คณะกรรมการผู้สูงอายุตำบลป่าสัก ตั้งอยู่เลขที่ 54/1 หมู่ 6 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน ส่งกระจายเสียง
ด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 90.25 เมกะเฮิร์ตซ์ มีนายประเสริฐ กิตติศักดิ์ เป็นผู้ดูแล ออกอากาศ
ตั้งแต่เวลา 07.00 น. - 21.00 น.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนตำบลป่าสัก ด้านการเมืองท้องถิ่น
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน
3. เพื่อเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับเยาวชน
4. เป็นศูนย์กลางการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนมี

ส่วนร่วม

5. เป็นศูนย์กลางการบริการข่าวสารสำหรับผู้ติดเชื้อในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก เยาวชน กลุ่มผู้ติดเชื้อและพนักงานโรงงาน

2.8 วิทยุชุมชนเพื่อคนใช้แรงงาน ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนเพื่อคนใช้แรงงาน ส่งกระจายเสียงด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่
104.00 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. - 22.00 น. มี น.ส.บัวจันทร์ หยกศรีศรี เป็น
ผู้ดูแลสถานีวิทยุ ได้เริ่มออกอากาศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์
สาธารณะโดยไม่ได้มุ่งหวังกำไรทางธุรกิจ ต้องการเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น
รวมทั้งเป็นศูนย์กลางข่าวสารการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของพนักงานโรงงานในเครือข่ายพัฒนา
จังหวัดลำพูน ซึ่งมีพนักงานทั้งหมดจำนวน 3,000 คน อีกทั้งยังส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
และส่งเสริมการเรียนรู้ภาคประชาชน โดยเน้นที่พนักงานโรงงานเป็นกลุ่มเป้าหมาย

2.9 วิทยุชุมชนวิสาหกิจตลาดลำพูนจตุจักร ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนวิสาหกิจชุมชนตลาดลำพูนจตุจักร ตั้งขึ้นโดยองค์กรภาคประชาชน
ชมรมผู้ประกอบการค้าขายในตลาดลำพูนจตุจักร ชมรมผู้ผลิตสินค้า OTOP กลุ่มส่งเสริมอาชีพ
ชุมชน และสมาชิกในชุมชนจตุจักร สถานีตั้งอยู่เลขที่ 103 หมู่ 18 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน ส่ง

กระจายเสียงด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 103.00 เมกะเฮิร์ตซ์ มีนางวาสนา กันทะคำ เป็นผู้ดูแลสถานี ผู้ดำเนินรายการทั้งหมด 10 คน ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 06.00 น. - 24.00 น.

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
2. เป็นศูนย์กลางการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน สินค้า OTOP และธุรกิจการค้าของ

ชุมชน

3. เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากชุมชน กับภาครัฐและเอกชน
4. นำเสนอข้อมูลข่าวสารภายในท้องถิ่นและส่วนกลาง
5. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบกิจการในตลาดลำพูนจตุจักร เยาวชน

2.10 วิทยุชุมชนคนเมืองหริภุญไชย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนคนเมืองหริภุญไชย ตั้งอยู่เลขที่ 23 ถนนอินททยงยศ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน ส่งกระจายเสียงด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 100.50 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 05.00 น. - 24.00 น. โดยมีนางนงลักษณ์ อโนภาส เป็นผู้ดูแลสถานี

วัตถุประสงค์

1. เป็นสื่อกลางเผยแพร่ความรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจต่อชุมชน
2. เป็นศูนย์กลางให้ชุมชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้
3. ส่งเสริมการเมืองการปกครองโดยระบบประชาธิปไตย
4. เพื่อเป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชน
5. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองลำพูน ส่วนราชการ ร้านค้าในชุมชน

2.11 วิทยุชุมชนสัมพันธ์จังหวัดลำพูน ต.ริมปิง อ.เมือง จ.ลำพูน

วิทยุชุมชนสัมพันธ์จังหวัดลำพูน ก่อตั้งโดยชมรมผู้สื่อข่าวจังหวัดลำพูน ส่งกระจายเสียง ด้วยระบบเอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 104.50 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 05.00 น. - 22.00 น. โดยมีนายบุญสมเสถียร ทะพิงค์แก เป็นผู้ดูแลสถานี

วัตถุประสงค์

1. เป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน
2. สนับสนุนการจัดการชุมชนให้เข้มแข็งต่อต้านยาเสพติด

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. ให้ความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์การสื่อสารแก่ชุมชน
5. เป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานตำรวจ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ประชาชนที่สามารถรับฟังคลื่นวิทยุได้

2.12 วิทยุชุมชน ฟันนี่ เอฟ เอ็ม ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน

ตั้งอยู่เลขที่ 1 ถนนรดแก้ว ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน ส่งกระจายเสียงด้วยระบบ เอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 98.25 เมกะเฮิร์ตซ์ ออกอากาศตั้งแต่เวลา 07.00 น. - 24.00 น. ได้เริ่มดำเนินการออกอากาศมาเมื่อ พ.ศ. 2549 โดยขึ้นต้นได้เริ่มออกอากาศการถ่ายทอดสัญญาณเสียงจาก สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ในรายการข่าวภาคเช้า และข่าวต้นชั่วโมง มีการดำเนินรายการเป็นภาค การบันเทิงพร้อมทั้งได้นำเสนอสาระข่าวสารท้องถิ่น ข่าวสารของสถานศึกษาในพื้นที่ของจังหวัด ลำพูน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ องค์กร ชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ข่าวสารสู่ชุมชน
2. ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของเยาวชน และประชาชนในชุมชน
3. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
5. ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์จากภาครัฐสู่ท้องถิ่น
6. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเยาวชน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป ส่วนราชการ และองค์กร ท้องถิ่น

2.13 วิทยุชุมชนริมปิงเรดิโอ ต.ริมปิง อ.เมือง จ.ลำพูน

ตั้งอยู่เลขที่ 66 หมู่ 7 ต.ริมปิง อ.เมือง จ.ลำพูน ส่งกระจายเสียงด้วยระบบเอฟ เอ็ม คลื่นความถี่ 91.25 เมกะเฮิร์ตซ์ โดยเริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นต้นมา ก่อตั้งขึ้น โดยกลุ่มสมาชิกอาสาสมัครประชาธิปไตย กลุ่มคนริมปิงรักภัยประชาธิปไตย ร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชน ในตำบลริมปิง มีรูปแบบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ในการผลิตรายการที่เป็นประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน ชุมชนท้องถิ่น
4. เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเมืองที่ก่อเกิดประโยชน์ต่อ

ชุมชน

5. เป็นศูนย์กลางการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในท้องถิ่นและส่วนกลาง
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไปที่สามารถรับฟังคลื่น 91.25 เมกะเฮิรตซ์ และพื้นที่ใกล้เคียงที่สามารถรับฟังคลื่นวิทยุได้

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระวรรณ ยังกิจการ (2545: 4) ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา รายการวิทยุเพื่อชุมชน ของจังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมรูปแบบเนื้อหา โครงสร้างรายการวิทยุเพื่อชุมชน ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการโทรศัพท์ ส่งจดหมาย บอกผ่านผู้ดำเนินรายการ ส่วนเนื้อหาและรูปแบบผู้ผลิตรายการเป็นผู้กำหนดเป็นรายการนิตยสารทางอากาศ โครงสร้างการบริหารคณะกรรมการชมรมเป็นผู้กำหนด งานวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการค้นหาความต้องการต่อรูปแบบ เนื้อหา และวิธีดำเนินการนั้นได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนแล้ว

ธนิต กลิ่นลำควน (2546: 2) ทำวิจัยเรื่องการบริหารการจัดการรายการวิทยุชุมชนของคนโคราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุชุมชนของคนโคราช การวิจัยพบว่าการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนของคนโคราชเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ ผลิตรายการ ผู้ร่วมรายการและอาสาสมัครโทรศัพท์ร่วมรายการ ร้องเรียน ร้องทุกข์ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้รับฟัง ประเด็นการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของพบว่า ประชาชนไม่มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชน

ชาคริต สูดสายเนตร และคณะ (2547: 1) ได้ศึกษาการใช้สื่อวิทยุท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมประชาคม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า รายการของชุมชนเกิดจากเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40

จากกระแสการปฏิรูปสื่อและจากความต้องการเนื้อหาสาระที่สนองตอบความต้องการของชุมชน ซึ่งเนื้อหารายการเป็นรายการสนทนาข่าว และนิตยสารทางอากาศ วิทยุท้องถิ่นมีบทบาทส่งเสริมประชาคม ในด้านด้านการเมือง การปกครองท้องถิ่น เพราะรายการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่น และนำเสนอความเคลื่อนไหวทางการเมือง ทำให้ผู้ฟังมีความเข้าใจการเมืองมากขึ้น และการจัดรายการวิทยุด้วยภาษาท้องถิ่น นำเสนอความเคลื่อนไหวทางการเมือง ทำให้ผู้ฟังมีความเข้าใจการเมืองมากขึ้น และการจัดรายการด้วยภาษาท้องถิ่น เป็นคุณสมบัติเด่นของรายการเสียงจากชุมชน พัฒนาการวิทยุชุมชนในช่วงก่อตั้งเครือข่าย มีการทำงานร่วมกัน 3 ประการ คือ 1) ธรรมนูญให้ความรู้และทำความเข้าใจเรื่องสิทธิในการสื่อสารระดับพื้นที่ สร้างเครือข่ายวิทยุชุมชนในระดับภูมิภาค และประสานกับแนวร่วมระดับภูมิภาค พัฒนาการช่วงการเรียนรู้ ได้มีการเรียนรู้การผลิตรายการวิทยุชุมชน เรียนรู้เรื่องเครื่องมือซึ่งพบปัญหา ความไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือในห้องส่ง และเครื่องส่งขัดข้องจนต้องปิดสถานี และพัฒนาการช่วงการปรับตัวนั้น พบข้อสรุป 2 ข้อ คือ 1) การมีส่วนร่วมและอุปสรรค โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ กรอบเนื้อหาแต่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการผลิต เนื่องจากขาดความรู้สึกร่วมทั้งในการเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ขาดความมั่นใจในการผลิตรายการ ไม่คุ้นเคยกับการสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ ไม่กล้าเข้าร่วมฝึกอบรมและไม่รู้จักช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วม 2) การปรับตัวของวิทยุชุมชน พบว่า ทั้ง 2 สถานี จัดผังรายการให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มผู้นำทั้งสองเครือข่ายได้เสนอทางออกสำหรับการพัฒนาวิทยุชุมชนว่า สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรเข้าไปสนับสนุนทั้งการฝึกอบรมการผลิตรายการวิทยุ รวมทั้งให้ความรู้ ความเข้าใจกับสมาชิกเรื่องสิทธิในการสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่า ส่วนมากเป็นการวิจัยในเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน แต่ยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนกับการส่งเสริมประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของวิทยุชุมชนกับการส่งเสริมประชาธิปไตย และสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป